

ging maakt daarom dien band niet losser, en ondermijnt het bestaanrecht der Theologische School als kerkelijke School of „eigene inrichting“ der kerken ook niet op eenigerlei wijze.

S. GREIJNDANUS.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus. (XXI.)

106. Welke is de zesde bede?

Dat Hij ons niet in verzoeking leiide, maar ons van den Booze verlosse, dat is, dat Hij ons tegen alle aanvallen van onze doods vijanden, den duivel, de wereld, de zonde en ons vleesch, door de kracht Zijns Geestes versterke en beveilige; opdat wij niet in zonden vallen, noch in dezen geestelijken strijd onderliggen, maar na eindelijk de volkomen overwinning behaald te hebben, de eeuwige gelukzaligheid genieten door onzen Heere Jesus Christus.

107. Waarom voegt gij deze woorden toe (aan het gebed): Want Uwe is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid?

Omdat ik alles, wat ik bid, alléén van Zijn goedheid en macht verwacht, en begeer, dat het tot Zijn verheerlijking aangewend word.

108. Waarom voegt gij aan het eind van het gebed het woordke „Amen“ erby?

Omdat ik zóó zeker weet, dat mijn gebeden door God verhoord worden, als ik dit waarlijk begeer.

Einde van den kleinen Catechismus.

R.

G. B.

Nicolaas Beets en de Camera Obscura. (1839—1939.)

Zijn er nog geheimen in de Camera Obscura, een van de meest geliefde boeken onzer letteren? Is dat boek van den metterdaad „onsterfelijken“ Hildebrand, is de Familie Stastok, is Gerrit Witse, niet klaar en fonkelend als frisch water, dat altijd weer verkwikt?

Maar daar hebt gij alreeds een geheim: waarin ligt het verkwikkende van het water? Noch in zijn klaarheid, noch in zijn fonkeling, noch eigenlijk in zijn frisheid...

En wat is het bekoringgeheim der Camera, — die, bij nadere beschouwing, lang niet overal zóó klaar is, doch integendeel meermaals gemengd met vreemde bestanddeelen en twijfelachtige smaken?

En ligt in die mengeling niet een nieuw geheim weggesloten? Het geheim, waarom de geniale schrijver van dit heugelijk boek het bij dat ééne liet; het geheim, hóé Hildebrand... Beets werd; en altijd Beets was geweest; en altijd Hildebrand bleef...

Laat ons maar dadelijk het ongetwijfeld bekorende opus, „De Familie Stastok“, binnengaan. Daar, in den eersten volzin al, komt u de schrijver tegemoet, — om u aanstonds voor zich te winnen: „In het kleine stadje D— werd, op een Woensdag in de maand October, des namiddags omstreeks één ure, de steile ijzeren trede neergelaten van een gele diligence, rijdende over D— van C— tot E— vice versa, en uit dezelve daalde, tot groote bemoddering van dengenen die hem onmiddellijk volgde, en die niemand anders was dan zijn eigen cloak, uw onderdanige dienaar Hildebrand“.

Dat noem ik een verrassenden stijl! „In het kleine stadje D—“, hoe het verder heet blijft voor ons verborgen, maar precies wordt opgegeven dag en uur: een Woensdag in October, omstreeks één uur in den namiddag... Wat gebeurde er in dat half genoemde of misschien in 't geheel niet te raden gegeven stadje, op dien gedenkwaardigen October-Woensdagmiddag, omstreeks één uur? Er gebeurde... een los gekletter; kijk, de steile ijzeren trede eener gele diligence wordt neergelaten, „en uit dezelve daalt“,... een beeldschone jong meiske? een duister blikkende romanheld? — gij verneemt het nog niet, want wie de trede afkwam... bemodderde grootelijks „dengenen die hem onmiddellijk volgde“ — stel u gerust, het was zijn eigen jas —; uit die diligence dan daalde beeldschone meiske noch romanheld, maar niemand minder dan — met een snaakschen glimlach — uw onderdanige dienaar Hildebrand.

De kennis is gemaakt, en meteen „het ijs gebroken“. Want Hildebrand is vóór alles een charmeur; een charmeur, die ook den minst voor „be-toovering“ valbare betoovert met zijn hupsche jeugd en beminnelijken geest, waaraan alle bederf of faticheid vreemd is. Inderdaad, een charmeur! Eerlijk beken ik, dit doode stadje D— (en elk auteur, toentertijd, noemde zijn stadjes D of X!) zóó intiem te beminnen, dat ik den naam niet graag voluit zou weten; ja, ik heb zelfs een zwak voor C— en E—, waartusschen de gele diligence reed...

„Hij had gereisd met“... en er volgt eene twee quarto-bladzijden lange beschrijving van zijn reisgezelschap, overbodig, zou men zeggen, in het verhaal, — een beschrijving gelijk er zóó menige in de Camera voorkomt, minutieus van schijnbaar eveneens geheel overtoollige bijzonderheden, doch die gedurig, met onvoorzene wending en vernuftige voordracht, den lezer nieuwsgierig en lachend meevoert.

„Hij had gereisd met een blecke dame, die het rooken had verboden en zedurig de kronkelbochten van haar boa had zitten te verschrommen, dan eens had gezucht, dan eens ingesluimerd was, dan eens eau de cologne genomen, dan weer eens geslapen had, en altijd door leelijk geweest was“.

Eerst die laatste opmerking, in haar onverwachtheid terugschijnend, over de voorgaande, doet inzien, dat die in 't geheel niet willekeurig waren, en grijpt ze saam tot een geestig beeld.

„Op dezelfde bank met deze had een jong juffertje gezeten“... en haar toilet schijnt aanvankelijk nog nutteloozer nauwkeurig uitgetoekend: een juffertje, „in een blauwen geruiten mantel niet gedoken, het denkbeeld is te ruim, maar gestoken; een mantel, die, naar een langvergeeten mode, valbaar was om van achteren te worden ingehaald door een klein lapje van dezelfde stof, in den vorm van een suspicié, op twee paarleuoeren knoopjes uitgespannen; dezelfde juffer had een strooieop op met blauw gaas lint met bruine strepen, in groote lissen met stevig soutien opgemaakt, en een hardgeel sjaaltje om den hals“.

Veel te lang, zegt iemand; maar pas op! een oogenblik later is hij blij, de fatsoenlijke armoe van haar kleeding in al dier zielige netheid voor zich te zien: „Zij was“, vervolgt de schrijver, „zij was zeer bang voor de blecke dame naast haar, en bleef op een schuwen afstand; soms had zij den goeden wil haar in 't verschikken van haar boa te hulp te komen, en eenmaal had zij er werkelijk een dikachtig roodvingerig handje, met een ring die bijzonder veel op tin leek, voor ontbloot; maar de blecke dame had haar aangeblikt, en toen had zij haar neus gesnoten...“

Op een andere plek wordt de beschrijving (van de Jodin, „als een oostersche edelsteen geval tuschen twee Christenen“, den „zilveren“ en den „koperen“) bezielde door een vernuft, dat de beschrijvings-bijzonderheden tot motieven maakt van een fijn en sierlijk geestes-spel: een luchtig, contrapunctisch bewerkt clavécimbel stukje, dat héerlijk op zijn pootjes terecht komt.

„De eerste haalde, daar er niet gerookt mocht worden, den zilveren sigarenkoker een paar malen uit den zak, alleen om 't vermaak te hebben van hem open te doen, er een zilveren sigarenpijpje uit te halen, en er nog iets in te zoeken dat er niet in was, maar dat, zóó 'er in was geweest, zeker beter te pas had kunnen komen dan het pijpje, en hem vervolgens weder dicht te sluiten, na alvorens meergemeld pijpje, eerst met het voor- en daarna met het achterende naar beneden er in gepast te hebben; de laatste stak uit de koperen tabaksdoos eene niet onaardige tijdpassering in den mond. De zilveren man had eene groote neiging tot spreken; de koperen scheen vast besloten te hebben, geen mond open te doen. De Jodin had natuurlijk veel meer achting voor den zilveren, maar de zilveren was terughoudend voor de Jodin“.

Ge zoudt het ook jongleeren kunnen noemen; een gaaf, een gevoelig jongleeren met glanzende ballen... Men gevoelt niet genoeg meer tegenwoordig voor het smettelooskunstvol handwerk; heel wat klaviermuziek van Bach is niets méér dan zulke gevoelige kunstigheid; doch de zoete verrukking over het volmaakt volbrachte kunststukje is een gevoel van zeer hoog gehalte! En zeg mij, of de terugslag van den spraakgragen zilveren man, die terughoudend was voor de Jodin, niet subliem is van geslaagdheid.

Dat edel spel der geestige voordracht geeft aan menige beschrijving der Camera het evenwichtig-dartelende van een fonteintje. Meermalen echter ook, waar het niet natuurlijk welk doch gewild lijkt, bederft het vernuftige evenveel. De spikkels „geestigheid“, waarmee de schrijver dan zijn waarneming lardeert, smaken lichtelijk ranzig, zóó niet zuur. Maar in de vele navolgingen, vóór 1880 in onze letterkunde, en in alle schooljongens-opstellen ook van ná dien tijd, bewijst de welbekende „geestige“ houding, hoezeer die van Hildebrand-zelf niet 't minst misschien zóó dikwijls zij wat ál te aardig werd, ten allen tijde genóten is.

Er zijn legen die uitvoerige beschrijvingen — met of zonder vernuft — principieelere bezwaren aan te voeren, — die echter al evenmin door ons volk zijn gevoeld. Die beschrijvingen worden niet zelden tot zóó óvergeduldige Adriaantjes — nieuws is er waarlijk niet onder de zon! — dat aan de taal zelve zichbaar wordt, hoe men haar maar niet straffeloos met schilderachtige bijzonderheden tot in het oneindige bezwaren kan. In den volgenden kralenrij-zin uit „Een onaangenaam mensch in den Haarlemmerhout“ toont de sleep van „met“-ten, welke gevaren er, voor het schrijven, schuilen in schrijvend schilderen, — hoe fijn dat ook overigens zij.

„Een jonge vrouw, nog pas onlangs uit het kraambad hersteld en nog een weinig bleek, zit aan een ander tafeltje, waarop uitgediend onbij-goed staat, met een lief mutsje met lichtblauw zeister op en een lichtblauw japonnetje aan, gemakkelijk in haar stoel geleund, te breien, en wijdt van tijd tot tijd haar aandacht aan haar kindermeid, die met een amsterdamsche kornet op het hoofd, of liever áán het hoofd, want dat soort van mutsen laat het hoofdhaar tot aan de kruin toe onbedekt, en een rozerood japonnetje, met een

zwart schortje met puntjes voor, op everlasting schoenen, met kruislinten net als mevrouw, over het schelpenpad aan den overkant rustig voort-trippelt, met aan de eene gehandschoende hand een kind van twee jaar, met een baleinen valhoedje mét rozeroode strikjes, en aan de andere een van drie in beugeltjes...“

In de beschrijving van het tuintje der familie Stastok worden de details aaneengeschilderd met een niet minder onaesthetischen voorraad van waarachters, waarins, waarops, waarvoors, waar-aans en waaromheens, aldus bekreond:

„Daaraan belendde de fabriek, waaraan, tegenover het priëel, een kleine loods was uitgebouwd, met een klein plaatsje, waarop Keesje zijn huiswerk verrichtte, waarom een klein hekje.“

Die kleine feiten tegen den stijl staan niet opzichzelf; zij zijn onmiskenbaar de gevolgen van een fout in literatuur-opvatting. „Kopieerlust des dagelijkschen levens“. Potgieter's oordeel mag ook thans nog zich doen gelden, — en evenwel heeft ons volk er altijd van gehouden, in kleine tafereelen het leven na te penseelen, en nagepenseeld te zien, — en zal er, naar alle waarschijnlijkheid, van blijven houden ook! In die nabootsing, vol aardige trekjes van herkennen en ontblooting van koddige heimelijkheden, waarin het leven levend als in een zonnig tooverspiegeltje gezien wordt, ligt, zóó het schijnt, precies de poëzie onzer nuchterheid. Het was de poëzie van Hildebrand, die Hollander was als geen tweede. Zelf, in de narede bij de tweede uitgave, verklaarde hij het succes der eerste uit die bij-uitstek Hollandscheid zijner paneeltjes: „Men moet begrijpen“, zegt hij daar, „dat wij de buitenlanders, dank zij levenden en „afgestorvenen“, al zóó op end uit kennen, dat het een heele aardigheid geworden is, voor de afwisseling, eens op onszelf te letten.“

In dit opzicht moeten de tijden een halven draai-om gewenteld zijn: wij hebben sinds Hildebrand zóó uit den treure — zij 't op Fransche manier — op onszelf gelet, dat er, voor de variatie, nu ook weer aardigheid schijnt te komen aan de beschouwing — op Hollandschen trant — van leven en geest van andere volken...

Maar Hildebrand, in den jare 1838, had bij zijn tijdgenooten nog den zin voor het Hollandsche aan te kweken: „Mijnheer's mooi“, zóó bekelde hij in „Genoegens smaken“, mijnheer's mooi is een onbepaald, een zwervend, een schemerend ideaal, saamgesteld uit twintig diverse Engelsche staal-gravures en vijftig sieendrukken van Grevedon, met en benevens vijftig beschrijvingen van moole actrices en maîtresses uit feuilletons en mémoires. Nu was het toch beter en genoeglijker, het Hollandsche mooi in het hollandsche gezicht te zien, en het hollandsche genoegen in den hollandschen lach en den hollandschen aard in het hollandsche hart, en de hollandsche poëzie in de hollandsche vormen, daden en toestanden...“

Ziehier dus een aantal eigenschappen ter verklaring van het geheim in Hildebrand's populariteit: zijn Hollandscheid, zijn echt-Hollandsch klein-schilderen van tafereeltjes uit het dagelijksch leven, in een helderen stijl vol geest en gulterij... gelijk het water verkwikt, omdat het klaar is en fonkelend en frisch.

Doch zijn deze overbekende zaken verklaringen? Alles wat klaar is en fonkelend, en zelfs al wat frisch is, verkwikt toch niet? Er is diep in water iets — een smaak? — dat, bij 't gul overklokken in de keel, het hem dóét. Wat is het? En ook bij Hildebrand moeten wij het, op stuk van zaken, elders zoeken. Er zijn meer, en groote, schrijvers echt Hollandsch geweest, die zich daarenboven verwaardigd hebben, bij tijd en wijle tafereeltjes uit het dagelijksch leven te geven, in een stijl, zóó levendig en vernuftig en guldig mogelijk aangespitsd, en die... sinds lang niet meer gelezen worden, en nimmer veel gelezen zijn. Wij moeten het elders zoeken, en wel, niet aan den buitenkant, maar binnen in.

Het is de schrijver-zelf, die, toen hij vijftig jaar oud was geworden, — men schreef 1864 — in het voorbericht voor de zesde uitgave, op zijne wijze die verklaring gegeven heeft: beter dan menig ander in dat werk de sporen ziende van den jeugdigen leeftijd, waarop het werd tezamen gesteld, vernocht hij (zoo zegt hij daar) „de zóó ongemeens gunst, welke het bij zijne landgenooten steeds gevonden heeft, aan niets anders toe te schrijven dan daaraan, dat het zijner onbekommerde jeugd, hij wist zelf niet hoe, over het algemeen eenigszins gelukt moest wezen, met waarheid te scheisen, zoodat in zijne kleine tafereelen de Mensch den Mensch, en de Nederlander zijn Vaderland gevonden heeft; terwijl de herkenning niet al te pijnlijk was gemaakt door een jong gevoel dat, van boosaardigheid vrij, zijn Vaderland en de menschen liefhad“.

En inderdaad, dát is wel de oorzaak van de onweerstaanbare bekoorlijkheid der beste stukken uit dit boek: het natuurlijk-opgewelde, de tierige levensliefde en de lust die schrijvend uit te vieren, der „onbekommerde jeugd“, — gelijk, eindelijk, de leschkracht van water dáárin bestaat: dat zijn smaak van alle smaken de eenvoudigste is, de onveranderlijk jonge smaak van wat zóó uit de aarde bront of van den heuvel stroomt.

Toen de drie en zeventigjarige grijsaard zijn